

Yksin asuvien köyhyys

Anna-Maria Isola

10.12.2008

Kuuleeko kukaan yksinelävää köyhää?

Yksin asuvat köyhät tilastoissa

- Tarkastelussa minimituilla (sairauspäivärahat, toimeentulotuki, työmarkkinatuki) elävät
- 70 prosenttia toimeentulotuen saajista yksin asuvia
- Kaikista yksin asuvista naisista toimeentulotukea sai kuusi prosenttia ja miehistä 11 prosenttia.
- Kaikista yksinhuoltajatalouksista neljännes saa toimeentulotukea.
- Lähde: Suomalaisen hyvinvointi 2008. Stakes.

Köyhyyden kehittyminen yksin asuvilla

- Köyhyys lisääntynyt eritoten yksinasuvien nuorten ja iäkkäiden naisten keskuudessa. (Suomalaisten hyvinvointi 2008.)
- Ikäihmiset hakeutuvat nihkeästi sosiaalipalvelujen piiriin, toimeentulotuen alikäyttö (Suomalaisten hyvinvointi 2008.)
- Alle 35-vuotiaiden yksinasuvien suhteellinen asema verrattuna muihin kotitalouksiin on heikentynyt 1990-luvun puolivälin jälkeen. (Tilastokeskus 2008.)
- Vertailu: Keski-ikäisten suhteellinen asema on parantunut; eläkeikäisten ja lapsiperheiden pysynyt suunnilleen ennallaan.

Mikä tekee yksinasuvien tutkimisen vaikeaksi?

- Kenen kohtalo on kaikkein rankin?
- Yleisessä puheenparressa havaittavissa kahtiajakoa: citysinkku vs katujuoppo

”Eronnut ihminen, joka ehkä seurustelee, mutta ei ole aikonutkaan muuttaa kenenkään kanssa yhteen? Elämäntapaerakko, jolla ei ole parisuhteeseen intressiä? Päihdeongelmainen taparikollinen” (HS Mielipide, 16.12.2005)

Alimmissa tuloviidenneksessä on 42 prosenttia yksinasuvia

Yksin asuvat miehet

- Opiskelevat, työttömät ja eläkkeellä olevat miehet huonommassa asemassa naisiin ja koko väestöön nähden
- Sosiaalisten suhteiden puute vaivaa yksinasuvia miehiä. Luottamuksellisen suhteen puute ja yksinäisyyden kokemuksen yleisempiä miehillä kuin naisilla
- Itsensä toteuttamisen mahdollisuudet koettiin niukoiksi miesten keskuudessa
- Hietaluoma 2007: Yksin asuvien hyvinvointi. Tutkimus yksin asuvien elintasosta, yhteisyyssuhteista ja itsensä toteuttamisesta vuonna 2005

Yksin asuvat naiset

- Yksinasuvien naisten köyhyys kasvussa
(Suomalaisten hyvinvointi 2008.)
- Eritoten iäkkäät naiset hakevat diakoniatyöstä apua (Kinnunen, Kaisa. Sairaana viimeisellä luukulla. Tulossa.)

Mitä yksin asuvat kertovat itsestään?

Uhkat

- Varattomuus tyydyttää perustarpeita: ruoka vai lääkkeet?
- ”Jouduin psykiatriselle osastollekin, sillä lääkitystä oli pakko vähentää, koska rahat eivät riittäneet kaikkiin lääkkeisiin. Onneksi satuin kysymään sairaalan kassalta osamaksua hoidon kustantamiseksi.”
- ”Jossakin vaiheessa kuun lopussa mietin ja lasken, ostanko tämän lääkkeen nyt vai siirräkö ensi kuulle.”
(Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä 2007)

Mitä yksinasuvat kertovat itsestään?

Uhkat

- Arvottomuus, pelko, syyllisyys
- ”Olen olemassa ryhmässä, joka on ongelma yhteiskunnalle. En ole tarvittu henkilö”
- ”Olen taas työtön ja yksi numero tässä elämässä”
- ”On selvää, että yhteiskunta tarvitsee ja arvostaa työtätekevää kansalaista. Suurin osa meistä köyhistä ja pitkäaikaistyöttömistä olisi halunnut tehdä jatkuvasti työtä tässä yhteiskunnassa ja olla kunnianarvoisan kansalaisen maineessa. Mutta sairauksille, irtisanomisille, ikääntymisille ja monille muille vastoinkäymisille ei voi mitään.”
- (Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä 2007)

Työ ja pelko korostuvat yksinasuvilla

- Työstä ja sen puutteesta ja arvottomuudesta puhutaan paljon. Työ korostuu yksinasuvilla, koska heiltä muita useammin puuttuvat perhesuhteet.
- Uhka työttömyyden aiheuttamasta riippuvuudesta
- Uhka leimautumisesta taloudellisen riippuvuuden tähden
- Suurin osa kirjoittaa mielialalääkkeistä, mielenterveysongelmista tai niiden uhkasta
- **Pelkäävät omanarvontunnon menettämistä**

Henkinen selviytyminen

- Tärkeyden ja merkityksellisyyden kokemus
(Lindroos Inka 2008)
- sukulaisten ja ystävien tuki
- kansalaisjärjestöt
- vapaaehtoistyö

”Olisin käynyt ahkeramminkin Mielituvalla, joka kokosi kaupungin mielenterveyspotilaat yhteen, mutta matka oli pirullinen koettelemus etenkin, jos piti kävellä rankkasateessa. Mielitupa on hieno idea, mutta kaikki potilaatkaan eivät siellä käy.”

Merkityksellisyiden kokemus ja tulevaisuusorientaatio

(Lindroos 2008)

- Merkityksellisyiden kokemuksen ja tulevaisuusorientaation mukaan neljä yksin asuvien ryhmää:
- Luovat selviytyjät
- Taistelijat
- Itselliset
- Hiljaiset köyhät

Selviytyminen: esimerkkinä luovat selviytyjät (Lindroos 2008)

Merkityksellisyys:

- Arki on penninvenyttämistä
 - mielikuvitus ja luovuus
 - kokemus omasta tärkeydestä
 - kantavat huolta muista ihmisistä
 - ”raha ei tee onnelliseksi”

Tulevaisuusorientaatio:

- Tyytyväisyys elämään
 - kansalaisaktiivisuus ja muiden auttaminen, asioiden parantaminen
 - köyhyys otetaan haltuun valjastamalla köyhyyskokemus esimerkiksi muiden auttamiseen

Aina pitää perustella olemassaolonsa...

- Pystyykö kahden ansaitsijan perhemallille rakennettu hyvinvointiyhteiskunta tarjoamaan turvaverkon myös yksinasuvien heterogeeniselle ryhmälle? (Hietaluoma 2007)
- Usein köyhät yksinasuvat tuntevat, ettei heitä kunnioiteta, ja että heidän on perusteltava olemassaolonsa
- Kansalainen nähdään Suomessa taloudellisesti tuottavana yksilönä (tuottavuus: työntekoa tai vanhemmuutta).

Onko ihme, että lapseton toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas tai pitkäaikaistyötön turhautuu ja kokee arvottomuutta?

Mitä pitäisi tehdä?

- Ei pelkkää pakottavaa työvoimapolitiikkaa, vaan myös tukimuotoja, jotka tarjoavat merkityksellisyyden kokemuksen.